

43-modda. Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlarning tarkibi

Qishloq xo‘jaligi ehtiyojlari uchun berib qo‘yilgan yoki ana shu maqsadlar uchun belgilangan yerlar qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlar hisoblanadi.

Qarang: mazkur Kodeks 8-moddasining [1-bandini](#).

Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlar qishloq xo‘jaligini yuritish uchun zarur bo‘lgan qishloq xo‘jaligi yerlari va daraxtzorlar, ichki xo‘jalik yo‘llari, kommunikasiyalar, o‘rmonlar, yopiq suv havzalari, binolar, imoratlar va inshootlar egallagan yerlarga ajraladi.

Haydaladigan yerlar, pichanzorlar, yaylovlar, tashlandiq yerlar, ko‘p yillik dov-daraxtlar (bog‘lar, tokzorlar, tutzorlar, mevali daraxt ko‘chatzorlari, mevazorlar va boshqalar) egallagan yerlar qishloq xo‘jaligi yerlari jumlasiga kiradi. Qishloq xo‘jaligi yerlari maxsus muhofaza qilinishi lozim.

Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlarni qishloq xo‘jaligidan o‘zga ehtiyojlar uchun boshqa toifadagi yerlarga o‘tkazishga alohida hollarda ushbu Kodeks va boshqa qonun hujjatlariga muvofiq yo‘l qo‘yiladi.

Qarang: mazkur Kodeks 9-moddasining [uchinchi](#) va [to‘rtinchi qismlari](#), 44-moddasining [uchinchi qismi](#), 45-moddasining [ikkinchi](#), [uchinchi qismlari](#).

Qishloq xo‘jaligi yerlarini irrigasiya suvdan foydalanish va suv iste‘moli tizimiga asoslangan sun‘iy sug‘orish qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini tashkil etishning asosi va yerlardan

samarali foydalanish hamda ularning unumdorligini oshirish shartidir.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risida»gi Qonunining [XIII bobi](#), O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 19 martdagi 82-sonli qarori bilan tasdiqlangan «O‘zbekiston Respublikasida suvdan foydalanish va suv iste‘moli tartibi to‘g‘risida»gi [nizom](#).

(43-moddaning beshinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2009 yil 25 dekabrda O‘RQ-240-sonli [Qonuni](#) tahririda — O‘R QHT, 2009 y., 52-son, 555-modda)

44-modda. Sug‘oriladigan yerlar

Qishloq xo‘jaligida foydalanish va sug‘orish uchun yaroqli bo‘lgan, suv resurslari shu yerlarni sug‘orishni ta‘minlay oladigan sug‘orish manbai bilan bog‘langan doimiy yoki muvaqqat sug‘orish tarmog‘iga ega bo‘lgan yerlar sug‘oriladigan yerlar jumlasiga kiradi.

Suv xo‘jaligi organlari sug‘oriladigan yeri bo‘lgan yer egalari va yerdan foydalanuvchilarni sug‘orish ishlari uchun manbalarning sersuvligini hisobga olgan holda joriy etilgan limitlar bo‘yicha suv to‘g‘risidagi qonun hujjatlari bilan belgilanadigan tartibda suv bilan ta‘minlashlari shart.

(44-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2019 yil 8 yanvardagi O‘RQ-512-sonli [Qonuni](#) tahririda — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 09.01.2019 y., 03/19/512/2435-son)

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risida»gi Qonunining [XIII bobi](#), O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 19 martdagi 82-sonli qarori bilan tasdiqlangan «O‘zbekiston Respublikasida suvdan foydalanish va suv iste‘moli tartibi to‘g‘risida»gi [nizom](#).

Sugʻoriladigan yerlar maxsus muhofaza qilinishi lozim. Bunday yerlarni sugʻorilmaydigan yerlar sirasiga oʻtkazish alohida hollarda, tuproq-meliorativ va iqtisodiy sharoitlar, yerlarning suv bilan taʼminlanganligi, ulardagi mavjud suv resurslari hamda bu suvlarga belgilangan limitlar inobatga olinib, Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi bilan kelishilgan holda Oʻzbekiston Respublikasi Qishloq xoʻjaligi vazirligining, Oʻzbekiston Respublikasi Suv xoʻjaligi vazirligining hamda Oʻzbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qoʻmitasining xulosasiga muvofiq viloyat hokimi qaroriga binoan amalga oshiriladi.

(44-moddaning uchinchi qismi Oʻzbekiston Respublikasining 2018 yil 24 iyuldagi OʻRQ-487-sonli [Qonuni](#) tahririda — Qonun hujjatlari maʼlumotlari milliy bazasi, 25.07.2018 y., 03/18/487/1569-son)

Sugʻoriladigan yerlarni qishloq xoʻjaligidan boshqa maqsadlar uchun, shu jumladan sanoat va fuqarolik obʼyektlari (binolar va inshootlar) qurilishi uchun, shuningdek unumdor tuproq talab etilmaydigan ilgʻor texnologiyalarning (gidroponika va boshqalar) yangi usullari qoʻllaniladigan issiqxonalar qurilishi uchun ajratishga yoʻl qoʻyilmaydi, bundan Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining qaroriga muvofiq yerlarni ajratish hollari mustasno.

(44-modda Oʻzbekiston Respublikasining 2020 yil 29 sentyabrdagi OʻRQ-639-sonli [Qonuniga](#) asosan toʻrtinchi qism bilan toʻldirilgan — Qonun hujjatlari maʼlumotlari milliy bazasi, 30.09.2020 y., 03/20/639/1342-son)

45-modda. Alohida qimmatga ega boʻlgan unumdor sugʻoriladigan yerlar

Kadastr baholanishiga koʻra oʻrtacha tuman bonitet ballidan 20 foizdan koʻp boʻlgan sugʻoriladigan qishloq xoʻjaligi

yerlari alohida qimmatga ega bo'lgan unumdor sug'oriladigan yerlar jumlasiga kiradi.

Alohida qimmatga ega bo'lgan unumdor sug'oriladigan yerlar maxsus muhofaza qilinishi lozim va ularning sug'orilmaydigan yerlar jumlasiga o'tkazilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Korxonalar, binolar va inshootlar qurilishi uchun alohida qimmatga ega bo'lgan unumdor sug'oriladigan qishloq xo'jalik yerlari alohida hollarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qaroriga binoan beriladi.

(45-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 29 sentyabrdagi O'RQ-639-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 30.09.2020 y., 03/20/639/1342-son)

46-modda. Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarni berish

Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar quyidagilarga beriladi:

1) qishloq xo'jaligi kooperativlariga (shirkat xo'jaliklariga), boshqa qishloq xo'jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlariga — tovar qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini yuritish uchun;

2) tajriba-ishlab chiqarish, o'quv, o'quv-tajriba va o'quv-ishlab chiqarish xo'jaliklari, ilmiy-tadqiqot va boshqa qishloq xo'jalik muassasalari va tashkilotlariga — ilmiy-tadqiqot va ta'lim maqsadlari, tovar qishloq xo'jaligini yuritish va ilg'or tajribani targ'ib qilish uchun;

3) O'zbekiston Respublikasi fuqarolariga — fermer xo'jaliklarini yuritish uchun;

4) O'zbekiston Respublikasi fuqarolariga — dehqon xo'jaliklarini, yakka tartibda bog'dorchilik, polizchilik va chorvachilikni yuritish uchun;

5) O‘zbekiston Respublikasi fuqarolariga — jamoa bog‘dorchiligi, polizchiligi va uzumchiligi uchun;

6) qishloq xo‘jaligi bilan shug‘ullanmaydigan korxonalar, muassasalar va tashkilotlarga — yordamchi qishloq xo‘jaligini yuritish uchun.

Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlar qonun hujjatlarida nazarda tutilgan hollarda yuridik va jismoniy shaxslarga qishloq xo‘jaligini yuritish, shuningdek o‘zga maqsadlar uchun berilishi mumkin.

Qishloq xo‘jaligi yerlari o‘zga maqsadlarda, qoida tariqasida, keyinchalik qishloq xo‘jalik maqsadlarida foydalanish uchun yaroqli holga keltirish sharti bilan vaqtincha foydalanishga beriladi.

(47-modda O‘zbekiston Respublikasining 2003 yil 30 avgustdagi 535-II-sonli [Qonuniga](#) asosan chiqarilgan — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003 y., 9-10-son, 149-modda)

48-modda. Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlardan foydalanish sohasida yer egalari, yerdan foydalanuvchilar va ijarachilarning majburiyatlari

Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlardan foydalanuvchi yer egalari, yerdan foydalanuvchilar va ijarachilar:

1) biznes-rejalarda tuproq unumdorligini oshirish va yerlardan oqilona foydalanish yuzasidan aniq tadbirlarni nazarda tutishlari;

2) zona sharoiti va xo‘jalikning ixtisoslashuviga muvofiq ilmiy asoslangan almashlab ekishni, dehqonchilikning eng samarali va iqtisodiy jihatdan oqilona tizimlarini joriy etishlari;

3) haydaladigan yerlar asralishi va kengaytirilishini ta’minlashlari;

4) meliorativ jihatdan nobop sug‘oriladigan yerlarni kompleks rekonstruksiya qilishlari, pichanzor va yaylovlarga suv chiqarishlari hamda ularning holatini yaxshilashlari;

5) xo‘jalikning butun ichki sug‘orish va kollektor-drenaj tarmog‘ini hamda undagi inshootlarni texnikaviy jihatdan soz holatda saqlashlari;

6) qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini sug‘oriladigan yerlarning sho‘r bosishi va zaxlanishiga, yerlarning va suv manbalarining ifloslanishi va zararlanishiga yo‘l qo‘ymaydigan usullar bilan amalga oshirishlari;

7) qishloq xo‘jalik ekinlari va dov-daraxtlarni parvarish qilishning suv tejaladigan texnologiyalarini, sug‘orishning ilg‘or usullarini joriy etishlari;

8) yerlarni muhofaza qilish yuzasidan, shu jumladan sug‘oriladigan yerlarni o‘zboshimchalik bilan egallab olishga yo‘l qo‘ymaslik yuzasidan ushbu Kodeksga va boshqa qonun hujjatlariga muvofiq choralar ko‘rishlari shart.

(48-moddaning 8-bandi O‘zbekiston Respublikasining 2019 yil 28 avgustdagi O‘RQ-558-sonli [Qonuni](#) tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 29.08.2019 y., 03/19/558/3662-son)

Qarang: mazkur Kodeks 79-moddasining [to‘rtinchi qismi](#).

49-modda. Qishloq xo‘jaligi kooperativlariga (shirkat xo‘jaliklariga), boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlariga yer uchastkalari berish

Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) — tovar qishloq xo‘jaligi mahsuloti yetishtirish maqsadida pay usuliga asoslangan qishloq xo‘jaligi korxonasining tashkiliy-huquqiy shakli.

Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) kooperativning (shirkatning) ishlab chiqarish faoliyatida, asosan oila (jamo) pudrati asosida shaxsan ishtirok etuvchi mulkiy pay egalari bo‘lgan a‘zolarini birlashtiradi.

Qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlari qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa tashkiliy-huquqiy shakllarda (aksiyadorlik jamiyatlari, mas’uliyati cheklangan va qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar hamda xo‘jalik shirkatlari shaklida) ham tuzilishi mumkin.

Qishloq xo‘jaligi kooperativlariga (shirkat xo‘jaliklariga) va boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlariga qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini yuritish maqsadida yer uchastkalari ijaraga yoki doimiy egalik qilish uchun beriladi, mazkur yer uchastkalaridan oqilona va samarali foydalanilgan taqdirda esa ular ijaraga yoki vaqtincha foydalanishga qo‘shimcha yer uchastkalari olishlari mumkin.

Qishloq xo‘jaligi kooperativlariga (shirkat xo‘jaliklariga) va boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlariga berilgan yerlar jamoat egaligidagi yerlardan va fuqarolarga dehqon xo‘jaligini yuritish uchun berilgan yerlardan iborat bo‘ladi hamda ulardan faqat belgilangan maqsadda foydalaniladi.

Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlar tuman yoki viloyat hokimining qarori bilan qishloq xo‘jaligi kooperativlariga (shirkat xo‘jaliklariga) ijaraga, boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlariga esa doimiy egalik qilish uchun yoki ijaraga beriladi. Yer uchastkasining ijara shartnomasi qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) raisi, boshqa qishloq xo‘jaligi korxonasi, muassasasi, tashkiloti rahbari bilan tuman hokimi o‘rtasida tuziladi. Yer uchastkalarini olgan qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlariga yer uchastkasiga bo‘lgan huquq davlat ro‘yxatiga olinganligi to‘g‘risidagi guvohnoma belgilangan tartibda beriladi.

(49-moddaning oltinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2018 yil 24 iyuldagi O‘RQ-487-sonli [Qonuni](#) tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 25.07.2018 y., 03/18/487/1569-son)

Qishloq xo'jaligi kooperativlari (shirkat xo'jaliklari) va boshqa qishloq xo'jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlarining yer uchastkalariga bo'lgan huquqi ular uyushmalar va boshqa agrosanoat birlashmalari tarkibiga kirganida saqlanib qoladi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Qishloq xo'jaligi kooperativi (shirkat xo'jaligi) to'g'risida»gi Qonunining [14-moddasi](#).

(49-modda O'zbekiston Respublikasining 2003 yil 30 avgustdagi 535-II-sonli [Qonuni](#) tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003 y., 9-10-son, 149-modda)

49¹-modda. Tajriba-ishlab chiqarish, o'quv, o'quv-tajriba va o'quv-ishlab chiqarish xo'jaliklari, ilmiy-tadqiqot va boshqa qishloq xo'jalik muassasalari va tashkilotlariga yer uchastkalarini berish

Tajriba-ishlab chiqarish, o'quv, o'quv-tajriba va o'quv-ishlab chiqarish xo'jaliklari, ilmiy-tadqiqot va boshqa qishloq xo'jalik muassasalari va tashkilotlariga qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar doimiy foydalanish, muddatli (vaqtincha) foydalanish yoki ijara huquqi asosida ilmiy-tadqiqot va ta'lim maqsadlari, tovar qishloq xo'jaligini yuritish va ilg'or tajribani targ'ib qilish uchun beriladi.

Tajriba-ishlab chiqarish, o'quv, o'quv-tajriba va o'quv-ishlab chiqarish xo'jaliklari, ilmiy-tadqiqot va boshqa qishloq xo'jalik muassasalari va tashkilotlari yer uchastkalarini ijaraga yoki ikkilamchi ijaraga berish huquqiga ega emas.

Tajriba-ishlab chiqarish, o'quv, o'quv-tajriba va o'quv-ishlab chiqarish xo'jaliklari, ilmiy-tadqiqot va boshqa qishloq xo'jalik muassasalari va tashkilotlariga berilgan, qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarda imoratlar va inshootlar qurishga O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qaroriga ko'ra alohida hollarda yo'l qo'yiladi.

(49^l-modda O‘zbekiston Respublikasining 2019 yil 4 martdagi O‘RQ-526-sonli Qonuniga asosan kiritilgan — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 05.03.2019 y., 03/19/526/2701-son — 2019 yil 6 iyundan kuchga kiradi)

(50-modda O‘zbekiston Respublikasining 2003 yil 30 avgustdagi 535-II-sonli Qonuniga asosan chiqarilgan — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003 y., 9-10-son, 149-modda)

51-modda. Yer uchastkalarini xo‘jalik ichida taqsimlash. Oila (jamo) pudrati

Qishloq xo‘jaligi kooperativlari (shirkat xo‘jaliklari) va boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlarida yer uchastkalari, qoida tariqasida, oilalarga qishloq xo‘jaligi mahsuloti yetishtirish uchun kamida besh yil muddatga foydalanishga oila pudrati shartnomasi shartlari asosida beriladi.

Yer uchastkalari muayyan turdagi qishloq xo‘jaligi ishlarini bajarish uchun qishloq xo‘jaligi kooperativlari (shirkat xo‘jaliklari) a‘zolarining va boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlari xodimlarining guruhlariga ham kamida besh yil muddatga foydalanishga jamoa pudrati shartnomasi shartlari asosida berilishi mumkin.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) to‘g‘risida»gi Qonuni 15-moddasining birinchi qismi, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 15 iyuldagi 299-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida oila (jamo) pudrati to‘g‘risida»gi namunaviy nizomning 3, 5-bandlari.

(51-moddaning birinchi va ikkinchi qismlari O‘zbekiston Respublikasining 2003 yil 30 avgustdagi 535-II-sonli Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003 y., 9-10-son, 149-modda)

Oila pudrati — qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) va boshqa qishloq xo‘jaligi korxonasi, muassasasi hamda tashkiloti tomonidan oilaga vaqtincha foydalanishga oila pudrati shartnomasi shartlari asosida berilgan yer uchastkalarida qishloq xo‘jaligi mahsuloti yetishtirishda oila a‘zolarining bevosita ishtirok etishiga asoslangan ishlab chiqarish va mehnatni xo‘jalik ichida tashkil etish shaklidir.

Oila (jamoat) pudrati shartnomasi har yili qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi), boshqa jamoat qishloq xo‘jaligi korxonasi boshqaruv organlari orqali shu kooperativ (shirkat), jamoat korxonasi bilan yoki boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlarining ish beruvchisi (ma‘muriyati) bilan oila boshlig‘i (jamoaning vakolat berilgan vakili) o‘rtasida tuziladi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) to‘g‘risida»gi Qonuni 21-moddasining [birinchi qismi](#), O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 15 iyuldagi 299-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida oila (jamoat) pudrati to‘g‘risida»gi namunaviy nizomning [4-bandi](#).

Oila (jamoat) pudrati shartnomasida quyidagilar nazarda tutiladi:

yer uchastkasining o‘lchami, joylashgan yeri va holati;

yer uchastkasidan foydalanish shartlari, taraflarning almashlab ekish sxemasiga muvofiq yerning hosildorligi va sifatini oshirish borasidagi, tuproq unumdorligini saqlash va oshirish borasidagi majburiyatlari;

yetishtiriladigan qishloq xo‘jalik mahsulotining miqdori va turlari, uning sifati;

yetishtirilgan qishloq xo‘jalik mahsulotining bahosi, unga haq to‘lash va uni realizasiya qilish shartlari;

sug‘orish uchun suv va moddiy-texnika resurslari bilan pudratchini ta‘minlash;

tarafning shartnoma majburiyatlarini bajarmaganlik uchun javobgarligi va ularning xohishiga ko'ra boshqa shartlar.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Qishloq xo'jaligi kooperativi (shirkat xo'jaligi) to'g'risida»gi Qonuni 21-moddasining [ikkinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 15 iyuldagi 299-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida oila (jamo) pudrati to'g'risida»gi namunaviy nizomning [6-bandi](#).

Oila (jamo) pudrati shartlari asosida beriladigan yer uchastkalaridan qat'iy belgilangan maqsadda foydalaniladi, bunda haydaladigan yerlar maydoni o'lchamlarining kamaytirilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Qishloq xo'jaligi kooperativi (shirkat xo'jaligi) to'g'risida»gi Qonuni 15-moddasining [ikkinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 15 iyuldagi 299-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida oila (jamo) pudrati to'g'risida»gi namunaviy nizomning [8-bandi](#).

Yer uchastkasining o'lchamlari va uning chegaralari tarafning kelishuviga ko'ra o'zgartirilishi mumkin.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Qishloq xo'jaligi kooperativi (shirkat xo'jaligi) to'g'risida»gi Qonuni 15-moddasining [uchinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 15 iyuldagi 299-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida oila (jamo) pudrati to'g'risida»gi namunaviy nizomning [9-bandi](#).

Oila (jamo) pudratida mehnatga haq to'lash yakuniy natijalarga ko'ra — yetishtirilgan mahsulotning shartnomada nazarda tutilgan miqdori, sifati va bahosiga ko'ra amalga oshiriladi. Shu bilan birga oila a'zolari (pudratchilar) — pay

egalari xo‘jalikning yil davomidagi faoliyati yakuniy natijalariga ko‘ra aniqlanadigan dividendlar oladilar.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) to‘g‘risida»gi Qonuni 21-moddasining [to‘rtinchi qismi](#).

Oila (jamoat) pudrati shartlari asosida berilgan yer uchastkasi uchun pudratchidan yer haqi undirilmaydi. Bu uchastkalardan olinadigan yer solig‘ini qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) va boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlari belgilangan tartibda to‘laydi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) to‘g‘risida»gi Qonuni 15-moddasining [beshinchi qismi](#).

Pudrat shartnomasi shartlari asosida olingan yer uchastkasini ijaraga yoki yordamchi pudratga berish taqiqlanadi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) to‘g‘risida»gi Qonuni 15-moddasining [to‘rtinchi qismi](#).

Yer uchastkasi davlat va jamoat ehtiyojlari uchun olib qo‘yilgan taqdirda pudratchi zarar va boshqa xarajatlar ushbu Kodeks [86-moddasiga](#) muvofiq qoplanishini talab qilish huquqiga ega.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi) to‘g‘risida»gi Qonuni 15-moddasining [oltinchi qismi](#).

52-modda. Xo‘jaliklararo korxonalar va tashkilotlarga yer berish

Qishloq xo‘jaligiga ixtisoslashgan xo‘jaliklararo korxonalar va tashkilotlarga qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlar qishloq xo‘jaligi kooperativi (shirkat xo‘jaligi), boshqa jamoa qishloq xo‘jaligi korxonasi yuqori boshqaruv organining, boshqa qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlari ish beruvchisining (ma‘muriyatining) qaroriga binoan, ushbu Kodeksning [58-moddasida](#) belgilangan tartib va shartlarda beriladi.

53-modda. Fermer xo‘jaligini yuritish uchun yer uchastkalari berish

Fermer xo‘jaligi o‘ziga ijaraga berilgan yer uchastkalaridan foydalangan holda tovar qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi bilan shug‘ullanuvchi, yuridik shaxs huquqlariga ega mustaqil xo‘jalik yurituvchi sub‘yektdir.

Fermer xo‘jaligini yuritish uchun:

zaxiradagi yerlardan yer uchastkalari;

yuridik va jismoniy shaxslarga berilmagan, qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlardan yer uchastkalari;

(53-moddaning ikkinchi qismi to‘rtinchi xatboshisi O‘zbekiston Respublikasining 2018 yil 18 apreldagi O‘RQ-476-sonli [Qonuniga](#) asosan chiqarilgan — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 19.04.2018 y., 03/18/476/1087-son)

(53-moddaning ikkinchi qismi beshinchi xatboshisi O‘zbekiston Respublikasining 2018 yil 18 apreldagi O‘RQ-476-sonli [Qonuniga](#) asosan chiqarilgan — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 19.04.2018 y., 03/18/476/1087-son)

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Fermer xo‘jaligi to‘g‘risida»gi Qonuni 10-moddasining [birinchi qismi](#),

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 30 oktyabrdagi 476-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Yer uchastkalarini fermer xo'jaliklariga uzoq muddatli ijaraga berish tartibi to'g'risida»gi nizomning [3-bandi](#).

(53-moddaning birinchi va ikkinchi qismlari O'zbekiston Respublikasining 2003 yil 30 avgustdagi 535-II-sonli [Qonuni](#) tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003 y., 9-10-son, 149-modda)

Ilmiy-tadqiqot muassasalariga, oliy o'quv yurtlariga, akademik liseylar, kasb-hunar kollejlari va umumta'lim maktablariga o'quv, tajriba, nav sinash maqsadlari uchun berilgan yerlar hamda suv fondi yerlari fermer xo'jaliklariga berilmaydi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Fermer xo'jaligi to'g'risida»gi Qonuni 10-moddasining [uchinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 30 oktyabrdagi 476-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Yer uchastkalarini fermer xo'jaliklariga uzoq muddatli ijaraga berish tartibi to'g'risida»gi nizomning [4-bandi](#).

Fermer xo'jaliklariga yer uchastkalari ellik yilgacha bo'lgan, lekin o'ttiz yildan kam bo'lmagan muddatga ijaraga ochiq tanlov asosida beriladi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Fermer xo'jaligi to'g'risida»gi Qonuni 11-moddasining [birinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 30 oktyabrdagi 476-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Yer uchastkalarini fermer xo'jaliklariga uzoq muddatli ijaraga berish tartibi to'g'risida»gi nizomning [2-bandi](#).

(53-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2009 yil 25 dekabrdagi O'RQ-240-sonli [Qonuni](#) tahririda — O'R QHT, 2009 y., 52-son, 555-modda)

Fermer xo‘jaligi yuritish uchun yer uchastkasining o‘lchami yer uchastkasini beradigan organ tomonidan har bir muayyan holatda mahalliy sharoitlarni, shuningdek fermer xo‘jaligida ishlovchilar sonini hisobga olgan holda belgilanadi.

Fermer xo‘jaligi ishlab chiqarish maqsadlari uchun qonun hujjatlarida belgilangan tartibda va shartlarda yer uchastkalarini qo‘shimcha ijaraga olishi mumkin.

(53-moddaning yettinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2003 yil 30 avgustdagi 535-II-sonli [Qonuniga](#) asosan chiqarilgan — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003 y., 9-10-son, 149-modda)

Fermer xo‘jaligi yuritish uchun fuqarolarga yer uchastkalari berish tartibi qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi «Fermer xo‘jaligi to‘g‘risida»gi Qonunining [11-moddasi](#), O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 30 oktyabrdagi 476-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Yer uchastkalarini fermer xo‘jaliklariga uzoq muddatli ijaraga berish tartibi to‘g‘risida»gi [nizom](#).

Fermer xo‘jaligiga berilgan yer uchastkalari xususiylashtirilishi va oldi-sotdi, garov, hadya, ayirboshlash ob‘yekti bo‘lishi mumkin emas.

Kreditlar olish uchun fermer xo‘jaligi o‘z mol-mulkini, shuningdek yer uchastkasiga bo‘lgan ijara huquqini garovga qo‘yishga haqli. Fermer xo‘jaligi yer uchastkasiga bo‘lgan ijara huquqlarini ijaraga beruvchining roziligisiz faqat qonunda yoki ijara shartnomasida nazarda tutilgan hollarda garovga qo‘yishga haqli.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Garov to‘g‘risida»gi Qonuni 43-moddasining [uchinchi qismi](#), O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2011 yil 20

iyuldagi 5-sonli «Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida»gi qarori 3-bandining birinchi xatboshisi, O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumlarining 2006 yil 22 dekabrda 13/150-sonli «Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida»gi qo'shma qarorining 18-bandi.

54-modda. Qishloq xo'jaligi korxonalari va tashkilotlarining bo'linmalari negizida tashkil etiladigan kooperativlarga (shirkatlarga) yer uchastkalari berish

Qishloq xo'jaligi korxonalari va tashkilotlarining (ilmiy-tadqiqot, o'quv, yordamchi qishloq xo'jalik korxonalari va tashkilotlaridan tashqari) bo'linmalari negizida tashkil etiladigan hamda ular tarkibidan chiqadigan kooperativlarga (shirkatlarga) xo'jalik yuritishning teng sharoitlari yaratilishi zarurligini e'tiborga olgan holda o'zlari ilgari foydalanib kelgan yerlardan viloyat yoki tuman hokimining qaroriga binoan yer uchastkalari beriladi. Bu uchastkalar mazkur korxonalar va tashkilotlarning yerlari tarkibidan olib qo'yilishi lozim. Yer uchastkalarini berish tartibi va shartlari qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

55-modda. Dehqon xo'jaligi yuritish uchun fuqarolarga yer uchastkalari berish

Oilali va qishloq joylarda kamida uch yil mobaynida yashab turgan fuqarolarga, shuningdek tuman fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalari kengashining hamda O'zbekiston yoshlar ittifoqi tuman (shahar) kengashining birgalikda berilgan tavsiyasiga ega bo'lgan yosh fuqarolarga dehqon xo'jaligi yuritish uchun meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilishga yer uchastkasi sug'oriladigan yerlarda 0,35 gektargacha va sug'orilmaydigan (lalmikor) yerlarda 0,5 gektargacha o'lchamda, cho'l va sahro mintaqasida esa

sug'orilmaydigan yaylovlardan 1 gektargacha o'lchamda beriladi. Qishloq joylarda kamida uch yil yashab turganlik to'g'risidagi talab yangi sug'oriladigan yer massivlari uchun qo'llanilmaydi. Bunda dehqon xo'jaligi yuritish uchun beriladigan yer uchastkasining o'lchami yakka tartibda uy-joy qurish uchun meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilishga ilgari berilgan yoki beriladigan yer uchastkasini hisobga olgan holda aniqlanadi.

(55-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2018 yil 21 dekabrda O'RQ-506-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 21.12.2018 y., 03/18/506/2356-son)

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Dehqon xo'jaligi to'g'risida»gi Qonuni 8-moddasining birinchi qismi.

Dehqon xo'jaligi yuritish uchun yer uchastkalari imoratlar va inshootlar qurish huquqisiz beriladi. Mazkur qoida yakka tartibda uy-joy qurish uchun meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilishga ilgari berilgan yoki beriladigan yer uchastkalariga tatbiq etilmaydi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining «Dehqon xo'jaligi to'g'risida»gi Qonuni 8-moddasining ikkinchi qismi.

Dehqon xo'jaligi yuritish uchun beriladigan yer uchastkalarining aniq o'lchamlari yer resurslarining mavjudligi, aholining zichligiga qarab belgilanadi. Dehqon xo'jaligi yuritish uchun yer uchastkasi berish to'g'risidagi qaror tuman (shahar) hokimi tomonidan yer uchastkalarini berish (realizatsiya qilish) masalalarini ko'rib chiquvchi komissiyaning ijobiy xulosasi asosida qonun hujjatlarida belgilangan tartibda qabul qilinadi.

Fuqarolarga dehqon xo'jaligi yuritish uchun 0,06 gektar doirasida tomorqa yer uchastkalariga meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish huquqi kimoshdi savdosi asosida realizatsiya qilinishi mumkin.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Dehqon xo‘jaligi to‘g‘risida»gi Qonuni 8-moddasining uchinchi qismi, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1995 yil 11 apreldagi 126-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Savdo va xizmat ko‘rsatish sohasi ob‘yektlarini ular joylashgan yer maydonlari bilan birgalikda hamda yer maydonlarini meros qilib qoldirish sharti bilan umrbod egalik qilish uchun xususiy mulk sifatida sotish tartibi to‘g‘risida»gi nizomning 1 — 5, 13 — 15-bandlari, Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 28 yanvardagi 63-son qarori bilan tasdiqlangan «Yakka tartibda uy-joy qurish uchun yer uchastkalari berish va yer uchastkalariga meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish huquqini realizasiya qilish tartibi to‘g‘risida nizom».

Dehqon xo‘jaligini yuritish uchun yer uchastkasini olishga muhtoj bo‘lgan fuqarolar yashash joyidagi tuman (shahar) hokimiga oilasining tarkibini va yer uchastkasining mo‘ljallangan joyini ko‘rsatgan holda ariza beradi.

Tuman (shahar) hokimi yer uchastkalarini berish (realizasiya qilish) masalalarini ko‘rib chiquvchi komissiyaning xulosasi asosida dehqon xo‘jaligini yuritish uchun fuqarolarga yer uchastkalari berish to‘g‘risida qaror qabul qiladi yoki arizachiga yer uchastkasi berish bo‘yicha asoslantirilgan rad javobini yuboradi.

Qishloq joylarda yashovchi va o‘z mulkida chorva mollari bo‘lgan fuqarolarga pichan o‘rish va chorva mollarini o‘tlatish uchun vaqtincha foydalanishga yer uchastkalari berilishi mumkin.

Dehqon xo‘jaligi yuritish uchun fuqarolarga yer uchastkalarini berish tartibi qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining «Dehqon xo‘jaligi to‘g‘risida»gi Qonunining 8-moddasi, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1995 yil 11 apreldagi 126-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Savdo va xizmat ko‘rsatish sohasi

ob'yektlarini ular joylashgan yer maydonlari bilan birgalikda hamda yer maydonlarini meros qilib qoldirish sharti bilan umrbod egalik qilish uchun xususiy mulk sifatida sotish tartibi to'g'risida»gi nizomning [1 — 5, 13 — 15-bandlari](#).

(55-modda O'zbekiston Respublikasining 2009 yil 25 dekabrda O'RQ-240-sonli [Qonuni](#) tahririda — O'R QHT, 2009 y., 52-son, 555-modda)

56-modda. Jamoa bog'dorchiligi, uzumchiligi va polizchiligi yuritish uchun fuqarolarga yer uchastkalari berish

Shaharlar va posyolkalarda, shuningdek qishloq aholi punktlarida yashovchi, dehqon xo'jaligi yuritish uchun tomorqa yer uchastkalariga ega bo'lmagan fuqarolarga korxonalar, muassasalar va tashkilotlarning iltimosnomasiga binoan jamoa bog'dorchiligi va uzumchiligi yuritish uchun meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilishga yoki jamoa polizchiligi uchun vaqtincha foydalanishga yer uchastkasi tuman hokimi tomonidan beriladi.

Jamoa bog'dorchiligi, uzumchiligi va polizchiligini tashkil etish uchun fuqarolar bog'dorchilik-uzumchilik yoki polizchilik shirkatlariga birlashadilar.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2011 yil 1 martdagi 51-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Bog'dorchilik-uzumchilik shirkatlari to'g'risid»gi [nizom](#).

Bog'dorchilik va uzumchilik uchun yer uchastkalari shaharlarning ko'kalamzor zonasidan yoki boshqa aholi punktlari chegarasidan tashqarida aholi punktlari hududining kengayish istiqbollari e'tiborga olib, suv resurslari hamda ularga limitlar ajratish imkoniyati mavjud bo'lgan taqdirda zaxira yerlardan va o'rmon fondining daraxtzorga aylantirish mo'ljallanmagan yerlaridan ajratib beriladi. Jamoa bog'dorchiligi va uzumchiligi uchun yaroqli zaxira yerlar hamda o'rmon fondi yerlari bo'lmagan taqdirda, qishloq xo'jaligi

korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlarining qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yerlari, korxonalar, muassasalar va tashkilotlarning yordamchi qishloq xo'jaligi yerlari istisno tariqasida berilishi mumkin.

Jamoa polizchiligi uchun vaqtincha foydalanishga yer uchastkalari suv resurslari hamda ularga limit ajratish imkoniyati mavjud bo'lgan taqdirda aholi punktlarining yerlaridan, yaqin yillar ichida boshqa maqsadlarda foydalanishga mo'ljallanmagan zaxira yerlardan va o'rmon fondi yerlaridan beriladi. Jamoa polizchiligi uchun noqishloq xo'jalik korxonalari, muassasalari va tashkilotlarining vaqtincha foydalanilmayotgan yerlari, bunday yerlar bo'lmagan taqdirda esa — qishloq xo'jaligi korxonalari, muassasalari hamda tashkilotlarining unumdorligi past yerlari berilishi mumkin.

Jamoa polizchiligi uchun berilgan yer uchastkalaridan sabzavot, kartoshka va poliz ekinlari yetishtirishda foydalaniladi. Ulardan uy-joy binolari va boshqa kapital inshootlar qurish uchun foydalanish taqiqlanadi. Bunday uchastkalarda umumiy foydalanishdagi muvaqqat imoratlar va inshootlarni qurishga yer uchastkalarini bergan tuman hokimi ruxsat berishi mumkin.

Jamoa bog'dorchiligi, uzumchiligi va polizchiligi uchun beriladigan yer uchastkalari ko'chalar ochish, jamoat imoratlari va inshootlari qurish zarurligi hisobga olingan holda bog'dorchilik-uzumchilik shirkatining har bir a'zosiga 0,06 gektargacha va polizchilik shirkatining har bir a'zosiga 0,08 gektargacha o'lchamda belgilanadi.

Jamoa bog'dorchiligi, uzumchiligi va polizchiligi uchun yer berish hamda undan foydalanish tartibi va shartlari qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

57-modda. Yordamchi qishloq xo'jaligini yuritish uchun yer berish

Yordamchi qishloq xo'jaligini yuritish uchun sanoat, transport hamda boshqa noqishloq xo'jalik korxonalari, muassasalari va tashkilotlariga ana shu korxonalar, muassasalar va tashkilotlarning xodimlarini qishloq xo'jaligi mahsulotlari

bilan ta'minlashni yaxshilash, shuningdek oshxonalar, bolalar muassasalari, maktablar, kasalxonalar, keksalar va nogironlar uylarini, sanatoriylar, dam olish uylari va shu kabilarni ta'minlash maqsadida viloyat hokimi foydalanilmayotgan yoki samarasiz foydalanilayotgan yerlarni, qonun hujjatlarida nazarda tutilgan hollarda esa, qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan boshqa yerlarni ham doimiy egalik qilishga berishi mumkin.

58-modda. Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarni qishloq xo'jaligi va boshqa yo'nalishdagi korxonalar, muassasalar hamda tashkilotlarga berish tartibi va shartlari

Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar qishloq xo'jaligi hamda boshqa yo'nalishdagi korxonalar, muassasalar va tashkilotlarga yerlari olib qo'yilayotgan yer egalarining roziligiga ko'ra va yerdan foydalanuvchilar bilan kelishuvga muvofiq yer uchastkalarini ajratish loyihalariga asosan tuman yoki viloyat hokimining qarori bilan beriladi.

Yangi tashkil etilayotgan, qayta tashkil etilayotgan yoki tugatilayotgan qishloq xo'jaligi hamda boshqa yo'nalishdagi korxonalar, muassasalar va tashkilotlarning yer uchastkalariga bo'lgan huquqlari ular tuman yoki viloyat hokimining qarori asosida, qonun hujjatlarida belgilangan tartibda tashkil etilgan, qayta tashkil etilgan yoki tugatilgan paytdan e'tiboran vujudga keladi yoki tugatiladi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining [42](#), [49](#), [53](#), [55-moddalari](#).

Qishloq xo'jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlariga qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarni berish xo'jalik faoliyati uchun qulay chegaralarda amalga oshiriladi. Qishloq xo'jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlari foydalanishidagi yer uchastkalarining tarqov, o'zga yerlarga suqulib kirgan bo'lishiga va boshqa kamchiliklarga ega bo'lishiga, qoida tariqasida, yo'l qo'yilmaydi.

Qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalari va tashkilotlari foydalanishidagi yerlarning tarqov, o‘zga yerlarga suqulib kirgan bo‘lishini va boshqa kamchiliklarni bartaraf etish xo‘jaliklararo yer tuzish tartibida amalga oshiriladi

(58-modda O‘zbekiston Respublikasining 2003 yil 30 avgustdagi 535-II-sonli Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003 y., 9-10-son, 149-modda)